

Research methodology. Numerous scientific investigations and literary sources (survey reports, scientific journal and newspaper articles, videos) have been reviewed. In the monograph «Divertissement» V. Gayevski pays attention to the fact that Moris Bejaire is a prominent specialist in professional creation forming. 4, p.315-337. In the work «The ABC of the ballet» Marinella Gvatterini analyses the artist's creative work in the concrete ballet staging «Bolero» 5, p.192 – 197. L. Venedyctova declares about Moris Bejaire troupe's tour and pays attention to the general attention to his creative work as one of creative personalities of the XX centuries 3, p.22-25.

Results. It has been found that Moris Bejaire's heritage was focused to retrieve life to the dance with the variety choreographical tendencies. The artist was interested in the «technique of capturing of life». He taught to capture the internal freedom, formed Love to the life. The Moris Bejaire's dance system should be meant as more wide notion of free dance. His dance is unique stylistically, but semantically heterogeneous. The area of the themes Moris Bejaire took for his stages, is absolutely wide: reflections about the sense of life and the payment for our deeds, search of God in the Universe and in oneself, the tremendous power of Love and loneliness, the contradictions of good and evil, the problem of East and West rapprochement and many others. But the most substantial were two of them: the theme of the creative personality destiny and the theme «life – death». Analyzing the role of M. Bejaire's creative heritage, we realize that he had been forming the artist. The last aimed to reproduce the way of research and the way of cognition of true in the eternal questions in his ballet stagings.

Novelty. The attempt to analyse theoretically – practical achievements of the famous personalities of the choreographical sphere in modern choreographical art with the aim of its extrapolation to the cultural sphere. The depicted problem provoke a special interest in Ukraine, so as the real necessity to fulfill the informational gaps in the questions of new approaches in the choreographical art methodology does exist in our country nowadays.

The practical significance. Ukrainian choreographers may find the material, contained in this article, useful for developing a new view of creating strategy the way of cognition of true in the eternal questions in Moris Bejaire ballet stagings.

Key words: creation, activities, choreography, master, creative approach, extraordinance.

Надійшла до редакції 5.11.2016 р.

УДК 793.31

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАРОДНИХ ТАНЦІВ

Помпа Ольга Дмитрівна, кандидат мистецтвознавства,
викладач кафедри народної хореографії, Київський
національний університет культури і мистецтв, м. Київ

Стаття узагальнює відомості про формування народного танцю, вплив на народний танець сучасності. Виявлено, що танцювальні традиції вплинули на становлення сценічного хореографічного мистецтва. З'ясовано, що вплив фольклорної спадщини (традиції, звичаї, обряди) та історичний розвиток став основою становлення формування хореографічного мистецтва, відображенням у танцювальній культурі особливостей народного життя різних країн. Народний танець будь-якої країни увібрав у себе риси національного характеру, особливості трудової діяльності і побуту, характеризується самобутністю. Теоретичні положення можна використовувати в навчальному процесі освітніх установ та навчальній програмі з дисципліни «Народно-сценічний танець».

Ключові слова: народний танець, танцювальна культура, фольклорні танцювальні традиції.

Постановка проблеми. На формування й розвиток культури корінного населення будь-якої країни великий вплив мали різноманітні чинників, а саме: природне середовище, у якому проживали мешканці, біологічні та географічні фактори, історичні події, сусідство з іншими націями, що впливало на духовний світ людей, їх темперамент, характер, що відображалось і в танцях. Елементи культур інших народів включались у традиції домінантного етносу.

Огляд публікацій. Для вирішення дослідницьких завдань важливе значення мали роботи С. Безклубенко, П. Герчанівської, Є. Зайцева, Л. Камін, Ю. Чурко, Чень Цзин та ін. Кожен із них доповнив історію народного танцювального фольклору. Проте питання виявлення впливу особливих факторів на формування народної танцювальної культури різних країн світу ще недостатньо знайшло своє висвітлення у науковій періодиці. Цим і зумовлено вибір теми.

Мета статті – виявити та узагальнити відомості про вплив чинників на народні танці. Завдання дослідження – проаналізувати фахову літературу з теми, науково-практичні напрацювання дослідників народного хореографічного мистецтва.

Для досягнення мети використано комплекс дослідницьких методів: порівняльно-історичний, логічний, теоретичний аналіз. У роботі реалізовано системний підхід до вивчення впливу різноманітних чинників на танцювальну культуру танців народів світу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що розглянуто основні чинники впливу на народне хореографічне мистецтво на прикладі танцювальної культури різних національностей.

Виклад матеріалу дослідження. Розвиток мистецтва, культури, науки – надважливі ділянки дослідження науковців. Всебічне вивчення аспектів життя етносу, має відобразити стан буття, подальшого розвитку танцювального мистецтва, де поряд із корінною нацією, етнічні меншини стали вагомим фактором існування теперішньої культури. Увага звертається на чисельність національних меншин, участь громади в культурному житті. У межах певного регіону простежується діяльність осередків багатьох національних меншин, що здійснили свій внесок у долю кожного народу. Кожна національна меншина залишила свій слід не лише в історії, але й у культурі. Таким чином, у кожній країні сформувалися традиційна побутова культура. Як зазначає Л.Камін, «навіть серед одного етносу можна побачити групи, кожна з яких має своєрідний побут і культуру. Спільність і однорідність їх локальних особливостей стали основою для визначення окремих етнографічних груп і регіонів. Вони, будучи складником єдиного цілого, маючи спільну територію, мову та звичаєву структуру, водночас створюють розмаїття культури, впливають на ментальність нації» [5].

Слід зауважити, що визначальним чинником у складних процесах взаємовпливу культур виступає сусідство етнічних територій. Істотну роль у поглибленні гетерогенності етнокультури українського краю зіграла колонізація окремих регіонів України (XV – XIX ст.) сусідніми державами – Великим князівством Литовським, Річчю Посполитою та Росією.

Ю.Чурко у монографії «Білоруський хореографічний фольклор» цитує слова В. Белінського: «Навіть і тоді, коли прогрес одного народу відбувається через запозичення у другого, він тим не менше відбувається національно!» [6; 316]. Крім генетичного коріння, хореографічну культуру сусідніх народів об'єднує типологічна схожість, зумовлена походженням одних і тих же стадій суспільної еволюції. Історія засвідчує, що на однакових етапах дійсність аналогічним чином відображалася в художній творчості.

К.Василенко зазначає: «Нині дуже широко побутує термін «взаємодія» як внутрішня основа розвитку національних культур. Саме ця категорія набирає методологічного принципу, який включає в себе такі поняття як взаємовплив, взаємозбагачення, взаємозв'язки, збагачення, що є родовими до цієї категорії, однак вужчі за неї, доповнюють, уточнюють, фіксують відносини між культурами, конкретизують останні» [2; 288]. Адже взаємини між хореографічними культурами країн, з якими Україна межує, малодосліджені. Такий взаємовплив спостерігався ще в далекі часи, до виникнення, становлення сучасних етносів. Це значно вплинуло на прискорені темпи взаємозбагачення культурно-мистецького процесу.

Величезне значення для виникнення самостійної танцювальної культури багатьох країн мають хороводи. Колова побудова хороводів виникла як найбільш зручна, тому що скільки б танцюючих не було в колі, всі вони бачили один одного, вони могли спілкуватися і погоджувати свої рухи, жести і напрям руху. На думку К.Голейзовського, колективне виконання хороводів завжди було ігровим, сюжетним. А збереження деяких народних творів завдячує словесному тексту, пісням, мелодіям, та ритму які сприяли довгому життю старовинних рис. Звичайно, пройшовши великий історичний шлях побутування, ввібравши досвід поколінь, танцювальні хороводи істотно змінилися. Трудовий процес є важливим аспектом життєдіяльності під впливом якого формується народний танець, що властивий культурі в цілому. «Мистецтво виникає з життя, з усіх видів життєдіяльності людей, а праця, виробництво, хоч і становлять основу суспільного буття, проте далеко не вичерпують його» [1; 122]. В народів, що займалися в основному землеробством виникали танці на теми селянської праці: «Танець жінок» – у Латвії; танець «Лянок» – у Білорусії; «Поама» (виноград) – в Молдовії; «Мак», «Просо» – в Україні. З появою ремісництва і фабричної праці виникають танці: чоботарів – в Естонії, шевчиків – в Україні, складувів – Німеччині.

Виявлено й особливості застосування хореографії в обрядовій культурі. В одних випадках народний танець становить основу обряду, в інших – одну з її складових. Загалом культурі і обрядові постановки органічно включені в систему традиційних свят Кореї (наприклад, свято урожаю Чхусок, свято землі Тано, Новий рік – Солналь та ін.). Утім, культова традиційна практика танцю зберігається не лише в Кореї, а й в інших країнах, і є свого роду «візитівкою» країни.

Історія китайського танцю багато століть безпосередньо пов'язана з національною історією Китаю. По артефактам, що дійшли до нашого часу, можна судити про те, що спочатку танець був формою поклоніння імператору. За допомогою танців показувалася військова міць імперії і духовне багатство нації. Пізніше танець став розважальним дійством. Танець з рукавами – це традиційний танець Пекінської опери, і сучасний китайський класичний танець успадкували цей стиль саме з вистав опери [7; 15]. Найбільш відомий і популярний танець із рукавами – це Сюань Цзи. Віяло, меч і рукава стали своєрідними символами китайського танцю. Танець із мечем символізує мужній характер, під час його виконання повільні плавні рухи з мечем змінюються швидкими, різкими. В епоху династії Тан саме танець із мечем виконували жінки [7, 19].

Таким чином, у сучасному Китаї значно розширюються основи розвитку національних традицій хореографії. Хореографія в Китаї існує як синтетичне мистецтво, в якому переплетені духовно-релігійні ідеї, елементи бойового мистецтва, акробатики та народні традиції. Такий симбіоз елементів надає унікальність танцювальній культурі Китаю, не втрачаючи при цьому традицій народу.

Традиційна танцювальна культура циган Угорщини, зберегла багато своїх танців – «Посиденьки», «Танець з пляшками», «Сватання», «Стрічка», які мають свої відмітні риси і не схожі з танцями іспанських або російських циган [4; 298]. Фольклорні танці Угорщини відрізнялись специфікою виконання під народні мелодії циганських оркестрів. У XIX ст. танець втрачав свої характерні народні риси, доповнюючи рухи класичним танцем [4; 298]. Поступово угорський танець набув салонно-аристократичного стилю, зберігаючи при цьому традиції, благородну манеру виконання і високу техніку танцю.

В Італії існують різні фольклорні колективи, що презентують регіональні традиції народного танцю. Ці танці належать людям, пов'язаним із конкретними моментами життя конкретної спільноти. Танці Італії часто супроводжуються традиційними музичними інструментами, проте, від регіону до регіону вони різняться. Серед традиційних тірольських танців – північної частини Італії, існують танці долин «Оссітан», і танці «Романья». Тірольські танці присутні в Тренто, Больцано і Брессаноне Роверето; танці компанійські, які виконуються під час банкету. Танці Окситанської долини широко поширені в П'ємонті, в супроводі звуку гармоніки, скрипки, кларнета та класичного органу. Танці «Романья» (діалект Болоньезе), містять ряд кроків із супроводом вигуків хоп і танцюються в парах або групах, а танці Сардинії виконуються навколо великого багаття, де танцюристи, тримаючись за руки, танцюють у великих колах.

Усі ті емоції, відчуття, світосприйняття людьми життя, знайшло своє відображення у танцювальних композиціях. Найхарактернішим і найсуттєвішим є те, що люди відчувають, і те, що вони хочуть показати та донести своїми рухами. Старі форми, що передаються з покоління в покоління існують роками. До них люди звикають, але вони поступово змінюються та доповнюються. Найважливішими елементами є ті, які у свідомості людини найефективніше надають особливого забарвлення танцям, що визначають їх особливості. Гегель зазначав: «Всезагальна й абсолютна потреба, з якої виходить мистецтво, має своїм джерелом той факт, що людина є мислячим створінням, тобто, що вона творить, виходячи із самої себе і для самої себе те, що вона є, і що взагалі є» [1; 13]. Зазначене твердження цілком слушне й стосовно хореографічної культури, що відображається у танцювальних композиціях.

Молодь орієнтується на урбанізовані форми професійної культури. І, як бачимо у представників середнього та літнього віку, простежується більш висока орієнтація на народні форми культури. На фестивалях, конкурсах і за кордоном танцюристи представляють осучаснені народні танці з різними інноваційними елементами та техніками. Все-таки народний танець цікавий тоді, коли він містить сучасні елементи, тобто не відірваний від реального життя, саме тому він не зникне і збереже народну оригінальність. Як зазначає Л. Каміна: «Танець, являє собою підпорядковані певній ритмічній структурі художні рухи, пози, жести, завдяки чому люди відображають свої почуття, вподобання, а також зміст подій танцювального дійства. Народним танцям притаманні особливості характеру і своєрідна манера виконання. Специфіка побутового і святкового вбрання, музичного супроводу сприяють оригінальності кожного фольклорного танцю певного етносу і різноманіттю хореографічної культури» [5].

Розуміння минулого й сучасного дає можливість визначити завдання майбутньої культури, бо «філософське розуміння певної культури неминуче повинно призвести до свого роду передбачення майбутнього її розвитку, тому що сучасний культурний момент, включений в історичний рух і зрозумілий як член цього ряду, що розвивається, завжди вказує на майбутній момент, який перебуває за його межами» [3; 157].

Висновки. Основним чинником у складних процесах взаємовпливу культур виступає сусідство етносів. Крім генетичного коріння, хореографічну культуру сусідніх народів об'єднує типологічна подібність, зумовлена проходженням одних і тих же стадій суспільної еволюції. Історія засвідчує, що на кожному етапі розвитку дійсність аналогічним чином віддзеркалювалася в художній творчості. Варто відзначити, що від регіональних особливостей, культурно-історичних, соціально-економічних умов життя народу залежить побутовий танець, який дає змогу виразити та охарактеризувати колорит культури народу.

Всі чинники, які мали вплив на танцювальну культуру, дозволяють стверджувати про закономірність інтересу до вивчення сучасних форм народно-танцювальної культури, генезису й розвитку народного танцю будь-якої країни.

Список використаної літератури

1. *Безклубенко С. Д.* Загальна теорія та історія мистецтва / С. Д. Безклубенко. – Київ, 2003. – 261 с.
2. *Василенко К. Ю.* Лексика українського народно-сценічного танцю: навч. посібн. / К. Ю. Василенко. – Київ : Мистецтво, 1996. – 494 с.
3. *Герчанівська П. Е.* Універсальне, етнічне та локальне в українській народній сакральній культурі / П. Е. Герчанівська // Мультиверсум. Філософський альм. : Зб. наук. пр. – Вип. 60. – Київ : Укр. центр духовної культури. – 2007. – С. 145-158.
4. *Зайцев Є. В.* Основи народно-сценічного танцю. Навч. пос. для ВНЗ культури і мистецтв I-IV рівнів акредитації / Вид. 2, доопрац. і доповн. / Є. В. Зайцев, Ю. В. Колесниченко. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 416 с.
5. *Каміна Л.* Роль балетмейстера у розвитку хореографічного мистецтва: Метод. пос. Формування особистості балетмейстера-автора хореографічних творів) [Електронний ресурс] / Л. І. Каміна // Укр. центр культурних досліджень. – 2007. – Режим доступу. : http://www.culturalstudies.in.ua/2008_zv_13_2.php.
6. *Чурко Ю.* Белорусский хореографический фольклор / Ю. Чурко. – Минск : Вышэйшая школа, 1990. – 415 с. : ил.
7. *Чэнь Цзин.* Педагогические основы развития национальных традиций хореографии Китая : автореф. дис... канд. пед. наук. : 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования / Чэнь Цзин. – М. : Моск. госуд. ун-т культуры и искусств, 2012. – 24 с.

References

1. *Bezklubenko S. D.* (2003). General Theory and History of Art. Kiev, 261 [in Ukrainian].
2. *Vasylenko K. Yu.* (1996). Vocabulary of the Ukrainian staged folk dance: a manual. Navchalnyi posibnyk. Kiev : Mystetstvo, 494 [in Ukrainian].

3. *Herchanivska P. E.* (2007). Universal, ethnic and local folk in Ukrainian sacral culture. *Filosofskiy almanakh: Zb. nauk. prats.* Kiev: Ukrainskyi tsentr dukhovnoi kultury, 145–158 [in Ukrainian].
4. *Zaitsev Ye. V. & Kolesnychenko Yu. V.* (2007). Basis of national staged dance. *Navchalnyi posibnyk dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv kultury i mystetstv I-IV rivniv akredytatsii.* Vinnytsia: Nova knyha, 416 [in Ukrainian].
5. *Kamina L.* (2007). Role of the choreographer in the development of choreography. *Metodychnyi posibnyk: Formuvannia osobystosti baletmeistera – avtora khoreohrafichnykh tvoriv.* Ukrainskyi tsentr kulturnykh doslidzhen. Retrieved from http://www.culturalstudies.in.ua/2008_zv_13_2.php [in Ukrainian].
6. *Churko Yu.* (1990). Belarusian folklore choreography. Mynsk: Vushəishaia shkola, 415.
7. *Chen Tszyn.* (2012). Pedagogical principles of development of the national traditions in Chinese choreography. Extended abstract of candidate's thesis, Moskva: Mosk. hosud. un-t kulturu y yskusstv. – 24 s. [in Russian].

ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАРОДНОГО ТАНЦА

Помпа Ольга Дмитриевна, кандидат искусствоведения,
преподаватель кафедры народной хореографии, Киевский
национальный университет культуры и искусств, г. Киев

Статья обобщает сведения о формировании народного танца, влияние на народный танец современности. Выявлено, что танцевальные традиции повлияли на становление сценического хореографического искусства. Установлено, что влияние фольклорного наследия (традиции, обычаи, обряды) и историческое развитие стали основой становления формирования хореографического искусства, отражением в танцевальной культуре особенностей народной жизни разных стран. Народный танец любой страны вобрал в себя черты национального характера, особенности трудовой деятельности и быта, характеризуется самобытностью. Теоретические положения можно использовать в учебном процессе образовательных учреждений и в учебной программе по дисциплине «Народно-сценический танец».

Ключевые слова: народный танец, танцевальная культура, фольклорные танцевальные традиции.

UDC 793.31

THE FACTORS OF FOLK DANCES FORMATION

Pompa Olga, PhD, Lecturer, the Department of Folk Dance,
Kyiv National University of Culture and Arts

The purpose of the study is related to the identification and generalization of data on the impact of factors on folk dances. The article summarizes the information about the folk dance formation, the folk dance influence on the present days. For this purpose a set of research methods: comparative historical, logical, theoretical analysis is used. The paper examines a systematic approach to study the impact of various factors on the dance culture of the world. The scientific novelty of the results is that the basic factors of influence on popular choreography dance culture are described on the example of different nationalities.

Conclusions. It has been found out that dance traditions greatly influenced the formation of the stage choreography. It was found that the influence of folk heritage (traditions, customs, rituals) and the historical development was the basis for the choreography formation, people's lives around the world are reflected in the dance culture. Folk dance of any country absorbs the traits of national character, especially work and life, and is characterized by its originality.

The theoretical approaches can be used in the educational process in educational institutions and in the discipline «People on the dance stage».

Key words: folk dance, dance culture, folk dance tradition.

Надійшла до редакції 2.11.2016 р.

УДК 792.82:7.071.2-055.2(477)«195/199»

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА ЖІНОЧОГО БАЛЕТНОГО ВИКОНАВСТВА ДРУГОЇ ПОЛ. ХХ СТОЛІТТЯ: ТВОРЧА СПАДЩИНА АЛЛИ ГАВРИЛЕНКО

Кравець Антоніна Анатоліївна, пошукувач, Київський
національний університет культури і мистецтв, м. Київ
kravets.antonina@gmail.com

У статті, присвяченій творчості солістки Київського академічного театру опери і балету ім. Т.Шевченка – Алли Гавриленко, визначено основні етапи її професійної діяльності та життєвий шлях, проаналізовано кращі артистичні здобутки в балетах того часу. Розглянуто сценічні контакти актриси з відомими українськими балетмейстерами другої половини ХХ століття; проаналізовано спеціальну літературу та інтернет-ресурси про життєвий шлях балерини.